

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Małgorzata Kajzer

Produkcja i dystrybucja hellenistyczno-rzymskich lampek oliwnych we wschodnim Basenie Morza Śródziemnego w oparciu o znaleziska z rejonu Nea Pafos na Cyprze

Promotor: prof. dr hab. E. Papuci-Władyka

23.09.2019

Tematem rozprawy są hellenistyczne i wczesnorzymskie lampki oliwne, czyli niewielkie naczynia służące jako źródło światła w Basenie M. Śródziemnego. Analizie poddane zostały zabytki odkryte na kilku stanowiskach w obrębie miasta Nea Pafos, położonego u południowo-zachodnich wybrzeży Cypru. Lampki (1820 fragmentów i kompletnych naczyń), zostały poddane kompleksowym analizom w celu ustalenia czy były produkowane w rejonie miasta, czy możliwa jest identyfikacja importów spoza Cypru oraz czy istnieją różnice jakościowe pomiędzy zespołami lampek znalezionych na stanowiskach o różnym charakterze w obrębie miasta. W tym celu wdrożona została interdyscyplinarna metodyka, która łączy metody typowe dla badań archeologicznych, takie jak analiza makroskopowa: masy ceramicznej, typologiczno-chronologiczna, ikonograficzna, komparatystyczna), z archeometrycznymi metodami laboratoryjnymi: fluorescencji rentgenowskiej (WD-XRF), mikroskopii elektronowej SEM, petrografii. Takie zintegrowane podejście metodologiczne było wcześniej stosowane w badaniach nad ceramiką, ale nie w badaniach lampek, więc stanowi nowość oferowaną dla rozwoju cypryjskiej lychnologii.

Dysertacja (o objętości 459 stron) złożona jest z ośmiu rozdziałów. Rozdział 1 obejmuje przedmiot rozprawy oraz pytania badawcze i stan badań i W rozdziale 2 zaprezentowano pokrótce kontekst historyczno-geograficzny badanych znalezisk. Rozdział 3 obejmuje zagadnienia dotyczące technologii produkcji lampek w świecie antycznym. Kolejny rozdział skoncentrowany jest na problemie dystrybucji ceramiki i lampek oliwnych w Basenie M. Śródziemnego. W rozdziale 5 omówione zostały wdrożone metody badawcze. Rozdział 6 i 7, stanowią trzon pracy. Pierwszy z nich (ss. 82-163) zawiera wyniki analizy makroskopowej oraz jej interpretację dla 20 grup makroskopowych wyróżnionych wśród badanych lampek oraz pozostałych lampek, nie zaklasyfikowanych do grup. W rozdziale 7 (ss. 164-175) przedstawione są natomiast zintegrowane wyniki badań makroskopowych i archeometrycznych 64 próbek które wybrane zostały spośród 13 wspomnianych grup makroskopowych i przebadane w Laboratorium Fitch w Szkole Brytyjskiej w Atenach. W rozdziale 8 zawarte są wnioski wynikające z integracji wszystkich danych i wyników analizy statystycznej. Integralną część rozprawy stanowi katalog w postaci tabel zestawiających Grupy Makroskopowe i Grupy Produkcyjne i plansze z materiałem ilustracyjnym oraz cztery dodatki zawierające, mapy, oraz raporty od specjalistów przeprowadzających analizy.

Interdyscyplinarne badania pozwoliły wyróżnić 15 Grup Produkcyjnych, z których cztery produkowane były lokalnie, w rejonie miasta Pafos, a trzy w niezidentyfikowanych ośrodkach w obrębie wyspy. Ponadto, aż osiem grup ma charakter importów dalekosiężnych, pochodzących z Attyki, Rodos, Knidos, Efezu, Lewantu oraz Italii i jest dowodem na szeroką dystrybucję lampek oliwnych we wschodnim Basenie M. Śródziemnego.

Małgorzata Kajzer

SUMMARY OF THE DOCTORAL DISSERTATION

Małgorzata Kajzer

Production and distribution of Hellenistic-Roman oil lamps in the Eastern Mediterranean based on finds from Nea Paphos in Cyprus

Supervisor: prof. dr hab. E. Papuci-Władyka

23.09.2019

The dissertation concerns the Hellenistic and Early Roman oil lamps, the small vessels used in Mediterranean as a light source. The research was undertaken on finds coming from the area of Nea Paphos, a city located in the South-Western part of Cyprus. 1820 lamps, including fragments and completely preserved specimens, were analysed to define the potential local production, to identify imports, as well as, to observe if there are any quantitative and qualitative differences in assemblages from different parts of the city. For this purpose, interdisciplinary methods, connecting traditional archaeological studies, i.e. macroscopic analysis of fabrics, typology, chronology, iconography and comparative study, with laboratory analyses including fluorescence spectrometry (WD-XRF), scanning electron microscopy (SEM) and petrography have been applied. Such integrated methodological approach have been used before for pottery studies, but not for lamps research, so it constitutes a novelty offered to the development of the Cypriot lychnology.

The thesis consists of eight chapters (459 pp.). First chapter includes the scope of the study, research questions and the state of art. In chapter two, historical and geographical background of finds are presented. The third chapter focuses on general technology of lamps production in the ancient world. The next section concerns the distribution of pottery and specifically lamps in the Mediterranean. Chapter five presents a methodology applied in the dissertation. The chapters sixth and seventh, consist the core of the thesis. First of them (pp. 82-163) includes the results of the macroscopic analysis and its interpretation for the 20 Macroscopic Groups defined at the beginning of the research and remaining lamps, not classified into any group. Chapter 7 (pp. 164-175) presents integrated results of macroscopic and archaeometrical analyses of 64 samples selected from 13 Macroscopic Groups and analysed in the Fitch Laboratory of the British School at Athens. In chapter eight, the conclusions coming from integrated results and statistical analysis are listed and discussed. The last part includes the catalogue of all objects analysed, in a form of tables including Macroscopic and Production Groups. Four appendices – maps and specialists' reports constitute an integral part of the work.

As the main result of the research, 15 Production Groups were defined, from which four were produced locally, in the area of Nea Paphos and three came from non-identified manufacture centres in Cyprus. Eight groups representing imports produced in Attica, Rhodes, Knidos, Ephesus, Levant and Italy, provide the evidence for long-distance lamps trade in the Eastern Mediterranean.

Małgorzata Kajzer